

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาก่อนภาคบังคับที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในอันที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กปฐมวัย ได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้อง กับวัยและพัฒนาการ ทั้งนี้ เนื่องจากเด็กปฐมวัย ซึ่งหมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 0 - 6 ขวบนั้น เป็นวัยทองของชีวิต (ทิตนา แชนมณี, 2535) ด้วยเป็นวัยที่มีพัฒนาการทุกด้าน เจริญเติบโตใน อัตราที่สูงสุดและเร็วที่สุด โดยเฉพาะระบบประสาทและสมอง ซึ่งจะเติบโตได้ถึงร้อยละ 80 ของ ผู้ใหญ่ (คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็ก, 2535) เป็นระยะที่เกิดการเรียนรู้ได้ มากที่สุดในชีวิต ศักยภาพแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาต่าง ๆ สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่ หากได้รับการส่งเสริมอย่างถูกต้อง นักจิตวิทยาและนักการศึกษาทั่วไปต่างเชื่อว่า ประสบการณ์ที่ เด็กปฐมวัยได้รับจะเป็นพื้นฐานของพัฒนาการทุกด้านต่อเนื่องไปจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ (เยาเวพา เดชะคุปต์, 2536) การวางรากฐานที่ดีให้กับเด็กปฐมวัย จึงเท่ากับเป็นการเตรียมและ การสร้างพลเมืองที่ดีมีคุณภาพให้กับประเทศชาตินั้นเองอาจกล่าวได้ว่า จุดมุ่งหมายของการจัดการ ศึกษาปฐมวัยก็เพื่อสร้างเสริมพัฒนาการทุกด้านให้เจริญเติบโตถึงขีดสุดของศักยภาพและเตรียม ความพร้อมเพื่อการเรียนรู้และชีวิต โดยคุณสมบัติที่มุ่งสร้างเสริม คือ กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม คุณธรรมจริยธรรม วิถีชีวิตไทย สิ่งแวดล้อม และ ค่านิยมความเสมอภาค (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536)

ดังนั้น การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะเป็นการวางรากฐานเพื่อพัฒนา ทักษะการมนุษย์ เสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อีกทั้งยังมีความสำคัญในฐานะที่เป็น จุดเริ่มต้นของกระบวนการจัดการศึกษาของมนุษย์ อันเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537) การศึกษาปฐมวัยจึงเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคล สำหรับอนาคตของประเทศ บนพื้นฐานของวิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสังคมศาสตร์ นั้นเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2536)

แม้ว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยของไทยเรา จะมีมาแต่ครั้งโบราณกาล คือ ตั้งแต่ในสมัยกรุงสุโขทัยแล้วก็ตาม แต่ก็มีได้มีการดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปเป็นร่าง หรือมีแบบแผนแต่อย่างใด กล่าวคือเป็นการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ(Informal Education) คือ ไม่มีการกำหนดหลักสูตรที่แน่นอน ไม่มีโรงเรียนสำหรับเรียนโดยเฉพาะ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีการบังคับ เป็นการสอนแบบให้เปล่า ไม่มีค่าจ้างหรือค่าเล่าเรียน การเรียนจึงขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้เรียน เนื้อหาที่เรียนเน้นด้านพุทธศึกษาและวิชาชีพเป็นหลัก การศึกษาปฐมวัยในลักษณะนี้ ได้สืบทอดมาจนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี จวบจนถึงยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 4) กลุ่มบุคคลที่ได้รับการศึกษาในระดับปฐมวัย ประกอบด้วย กลุ่มเชื้อพระวงศ์ ซึ่งเล่าเรียนในพระบรมมหาราชวังกับราชบัณฑิตหรืออาลักษณ์ กลุ่มบุคคลที่บิดามารดามีฐานะดี จะมีครูมาสอนที่บ้าน หรือบิดามารดาสอนอาชีพของครอบครัวให้ และกลุ่มประชาชนทั่วไป ซึ่งบิดามารดา มีฐานะยากจน ไม่อาจให้การศึกษาได้ ก็จะถูกนำไปฝากเรียนที่วัด ส่วนเด็กหญิงจะไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ยกเว้นแต่บิดามารดาจะนำไปฝากไว้ในวังหรือตามบ้านเจ้านาย เพื่อฝึกฝนความเป็นกุลสตรีและงานอาชีพ อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่า ในยุคนี้ยังไม่มีให้ความสำคัญแก่การศึกษาปฐมวัยสักเท่าใดนัก (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537)

เมื่อล่วงสู่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2411 เป็นต้นมา บ้านเมืองได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปหลายด้าน รวมทั้งการศึกษาก็ได้รับผลกระทบแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วย และได้เกิดการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญขึ้น ปัจจุบันที่เป็นเหตุแห่งการปฏิรูปครั้งนี้ พอประมวลได้ดังนี้ คือ

1. ปัจจัยทางด้านการคุกคามของจักรวรรดินิยมตะวันตก เพื่อความปลอดภัยของบ้านเมือง จึงต้องปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาให้เป็นแบบสมัยใหม่และให้แพร่หลายไปทั่วพระราชอาณาจักร

2. ปัจจัยทางด้านสติปัญญาและแนวความคิดตามแบบตะวันตก อันเป็นผลมาจากการติดต่อค้าขายกับต่างชาติ จึงเกิดการเผยแพร่ความรู้และวิทยาการต่าง ๆ ตามแบบอย่างตะวันตก แม้แต่พระบรมวงศานุวงศ์ก็ได้รับการศึกษาภาษาและวิชาการอย่างตะวันตกและทรงเป็นผู้นำในการพัฒนาบ้านเมืองในระยะต่อมา การจัดการศึกษาตามแบบใหม่ของไทยเราจึงได้รับอิทธิพลทั้งในแง่ความคิด และอาศัยบุคคลจากตะวันตกร่วมดำเนินการด้วย

3. ปัจจัยจากการที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีประสบการณ์จากการเสด็จประพาสต่างประเทศ ซึ่งพระองค์ทรงสนพระทัยเยี่ยมชมกิจการด้านต่าง ๆ ของต่างประเทศ

ทรงนำแบบอย่างการจัดการศึกษาที่ทรงพบเห็นมาเป็นแนวทางสำคัญ และยังทรงโปรดเกล้าฯ ให้ เชื้อพระวงศ์และนักเรียนไทยเดินทางไปศึกษาวิชาการต่าง ๆ ยังต่างประเทศ เพื่อนำความรู้ที่ได้มา พัฒนาการศึกษาในบ้านเมืองต่อไป

4. บัณฑิตทางด้านการศึกษาและเลขาธิการ ทำให้ราษฎรจำนวนมากต้องทำมาหาเลี้ยงชีพเอง และจำเป็นต้องมีความรู้เพื่อการดำรงชีพ จึงต้องมีการปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีส่วนช่วยเหลือ สนับสนุนคนกลุ่มนี้

5. บัณฑิตทางด้านความต้องการคนเข้ารับราชการ เนื่องจากมีการปรับปรุงการปกครองและการบริหารส่วนกลาง จึงต้องการข้าราชการไปปฏิบัติงานตามหัวเมืองต่าง ๆ มากขึ้นทุกระดับ จำเป็นต้องจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของบ้านเมืองในจุดนี้ (ดวงเดือน พิศาลบุตร, 2525)

บัณฑิตเหล่านี้มีความสำคัญมากต่อการก่อให้เกิดการจัดการศึกษาตามแบบใหม่ขึ้นใน รัชสมัยนี้เพื่อมุ่งจะใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการปฏิรูปประเทศให้เกิดผลดีและในที่สุดก็คือ เพื่อ การรักษาเอกราชของชาติไว้ให้ได้ บัณฑิตทั้ง 5 ประการดังกล่าว เป็นทั้งความกดดันจากภายนอก และเป็นความต้องการใหม่ที่จะต้องให้มีขึ้นภายในประเทศเอง บัณฑิตบางประการเป็นปัญหาที่สำคัญ มาก เกี่ยวกับความอยู่รอดของประเทศ แต่บัณฑิตทั้งหมดล้วนมีความจำเป็นที่จะต้องให้เกิดการ ปฏิรูปขึ้นในประเทศและกลายเป็นผลดีแก่ประเทศไทยในเวลาต่อมา (วุฒิชัย มูลศิลป์, 2529)

ภายหลังการปฏิรูปการศึกษารั้งนั้น ได้ส่งผลให้การจัดการศึกษาปฐมวัยมีรูปแบบที่ชัดเจน ขึ้น คือเป็นการศึกษาปฐมวัยในยุคเริ่มต้นอย่างมีระเบียบแบบแผน รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัย ที่ปรากฏขึ้นเป็นประการแรก คือ มีการจัดตั้ง 'โรงเรียนเด็ก' ขึ้นใน ปี พ.ศ. 2433 ซึ่งนับได้ว่าเป็น สถานรับเลี้ยงเด็กแห่งแรกในเมืองไทย โดยดำริของพระอัครชายาเธอพระองค์ เจ้าสายสวัสดิ์ภรมย์ กรมขุนสุทธาสินีนาฏ ในรัชกาลที่ 5 ซึ่งได้สูญเสียพระราชธิดาไปตั้งแต่ยังเยาว์ จึงมีพระราชดำริที่จะช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส อันได้แก่ เด็กกำพร้า เด็กยากจน และเด็กเร่ร่อน ให้ได้เข้ามาอยู่ใน โรงเรียนเด็กของพระอัครชายาเธอฯ เด็กเหล่านี้จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้มีชีวิตและได้รับการ ศึกษาที่ดีเพื่อเติบโตเป็นพลเมืองดีต่อไป โรงเรียนเด็กแห่งนี้ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ (พระยศในขณะนั้น คือ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ) ทรงเป็นผู้จัดการคนแรกโดยทรงกำหนดวิชาที่ เด็กจะต้องเรียนรู้ไว้ 10 อย่าง คือ (ส.พลายน้อย, 2506)

- 1.ให้อ่านหนังสือออก เขียนได้
- 2.ให้คิดเลขเป็น

3. ให้รู้จักรักษาอิริยาบถ
4. ให้หุงข้าวต้มแกงเป็น
5. ให้เย็บผ้าเป็น
6. ให้ขึ้นต้นไม้เป็น
7. ให้ว่ายน้ำเป็น
8. ให้ปลูกกับกระถอมที่อยู่เป็น
9. ให้รู้จักปลูกต้นไม้
10. ให้รู้จักเลี้ยงสัตว์

วิชาทั้ง 10 อย่างนี้ จึงเปรียบเสมือนหลักสูตรย่อย ๆ ที่ใช้นั่นเอง จะเห็นว่าสิ่งที่เด็กจะต้องเรียนรู้ในสถานศึกษาแห่งนี้มีทั้งลักษณะของวิชาการและวิชาชีพเพื่อการดำรงชีวิต ดังนั้นเด็กที่มีโอกาสได้เข้ามาอยู่ในโรงเรียนเด็กแห่งนี้ จึงนับได้ว่าโชคดียิ่งนัก และต่อมาเด็กจากโรงเรียนเด็กเหล่านี้ได้เจริญเติบโตและเข้ารับราชการมีตำแหน่ง มียศเป็นขุนนาง ระดับ ขุน หลวง พระและพระยาหลายคน (ส.พลายน้อย, 2535) ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติบ้านเมืองอย่างมาก

นอกเหนือจากการก่อตั้งโรงเรียนเด็กดังกล่าวแล้ว ในรัชสมัยนี้ ยังมีการจัดการศึกษาปฐมวัยในรูปแบบ 'โรงเรียน' เกิดขึ้นอีกด้วย นั่นคือ ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนราชกุมารและโรงเรียนราชกุมารี สำหรับพระเจ้าลูกยาเธอ และพระเจ้าลูกเธอที่ยังทรงพระเยาว์ ขึ้นในปีพ.ศ. 2435 และ 2436 ตามลำดับ นับเป็นสถานศึกษาปฐมวัยแห่งแรกที่เปิดดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยมีการกำหนดชั้นเรียน วิชาเรียนและเวลาเรียนที่ชัดเจนไว้ด้วย กล่าวคือ

(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537)

สถานที่เรียน ได้แก่ พระบรมมหาราชวัง

ครูผู้สอน ได้แก่ ผู้มีความรู้สูง

การจัดชั้นเรียน กำหนดไว้ 3 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 หรือชั้นต้น ซึ่งเทียบได้กับชั้นมูล ชั้นที่ 2 และ ชั้นที่ 3

วิชาที่เรียน ใช้แบบเรียนเร็ว เล่ม 1 เล่ม 2 เล่ม 3 ตามลำดับโดยเรียนอ่าน เขียน และเลข

วิธีสอน ใช้สอนแบบเรียนปนเล่น เน้นการลงมือทำกิจกรรม

เวลาเรียน กำหนดเป็น 3 ระยะเวลา คือ

- ระยะเวลา เวลา 10.00 - 12.00 น.
- ระยะเวลา เวลา 13.00 - 14.30 น.
- ระยะเวลา เวลา 15.00 - 16.00 น.

นอกจากรูปแบบการจัดการศึกษาตามแบบโรงเรียนเด็กและโรงเรียนดังกล่าวแล้ว ในรัชสมัยนี้ยังมีการจัดทำ “โครงการศึกษา” ขึ้นเป็นฉบับแรก ในปี 2441 และ “มูลศึกษา” ซึ่งเป็นการศึกษาเบื้องต้นก็ได้ปรากฏชัดเจนในโครงการศึกษานับนี้ด้วย โดยกำหนดรูปแบบของโรงเรียนมูลศึกษาไว้ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบของโรงเรียนบูรพบท หรือโรงเรียนกินเคอคาเตนอย่างหนึ่งและรูปแบบโรงเรียน ก ข นโม อีกอย่างหนึ่ง (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, ม.ท.) แม้ว่าโครงการศึกษา พ.ศ.2441 นี้จะมีได้มีการนำออกมาใช้ด้วยข้อขัดข้องบางประการ แต่ก็ได้ชี้ให้เห็นว่ารัฐได้เริ่มเห็นความสำคัญของการศึกษาในระดับปฐมวัยแล้ว และภายหลังเมื่อมีการประกาศใช้โครงการศึกษา พ.ศ. 2445 ซึ่งปรับปรุงจากโครงการศึกษานับแรกแล้ว การกำหนดการเรียนมูลศึกษาก็ยังชัดเจนขึ้นตามลำดับ และแม้ในบางช่วงอาจไม่ได้กล่าวถึงการศึกษาในระดับนี้ไว้ แต่ในทางปฏิบัติก็ยังมีอยู่นั่นเอง ความตื่นตัวเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยในยุคนี้ยังปรากฏในช่วงปลายรัชสมัยนี้ด้วย กล่าวคือ ได้มีการแพร่ขยายแนวคิดในการจัดการศึกษาปฐมวัยตามแบบตะวันตกของเฟรเดอริคและมอนเตสซอรีเข้ามาในประเทศไทยเป็นครั้งแรก และจากการนี้ได้ก่อให้เกิดการศึกษาในรูปแบบ “อนุบาล” ขึ้นในรัชสมัยต่อมาอีกอย่างแพร่หลาย โดยเริ่มในลักษณะโรงเรียนราษฎร์เป็นส่วนใหญ่ โรงเรียนราษฎร์ที่เปิดแผนกอนุบาลขึ้นเป็นแห่งแรกได้แก่โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย ซึ่งเปิดดำเนินการเมื่อปี 2454 ต่อมาได้เปิดที่โรงเรียนราชินีเมื่อปี 2466 และในปี 2470 โรงเรียนมาร์แตเดอาก็เปิดดำเนินการเป็นลำดับต่อมา หลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนทั้งสามแห่งคือ แนวหลักสูตรของเฟรเดอริคและมอนเตสซอรี ในระยะต่อมายังได้มีโรงเรียนราษฎร์เกิดขึ้นอย่างมากมาย การจัดการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ก็สอนตามความพอใจของแต่ละโรงเรียน ชาติความเป็นเอกภาพด้านการเรียนการสอน รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ขึ้นในปี พ.ศ.2461 เพื่อควบคุมดูแลให้การจัดการศึกษาในโรงเรียนราษฎร์เป็นไปในแนวเดียวกันซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ช่วยส่งผลให้การศึกษาปฐมวัยในรูปอนุบาล เริ่มมีระบบและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น โดยระบุวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาระดับนี้ ไว้ว่า “. . .มุ่งเลี้ยงดูเด็กอ่อน ๆ เป็นสำคัญและสอนให้เด็กรู้จักอ่าน รู้เรียน เรียนนับไปพลาง ในระหว่างเวลานั้นด้วย โรงเรียนเช่นนี้ครูอนุบาลในโรงเรียนไม่ต้องมีประสบการณ์ก็ได้. . .” และภายหลังก็ได้มีดำริให้จัดส่งผู้หญิงไปฝึกหัดเป็นครูอนุบาล (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2462) เพื่อเป็นแบบอย่างการฝึกหัดครูอนุบาลของประเทศขึ้นด้วย

เมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ในปี 2475 ได้มีการจัดตั้ง สภาการศึกษาและประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ ฉบับปี พ.ศ. 2475 ขึ้น และในปีนั้นเองนับเป็น ปีแรกที่รัฐบาลเริ่มต้นงานด้านการศึกษาปฐมวัยในรูปแบบอนุบาลอย่างต่อเนื่อง มีการดำเนินการ ศึกษาตามหลักการและวิธีการที่ถูกต้อง ดังปรากฏใน "ศึกษาพฤษ์" คือ ต้นไม้แสดงแผนการศึกษา มีคำอธิบายการศึกษาระดับมูลศึกษา Kindergarten ไว้ตรงส่วนรากของ ศึกษาพฤษ์ (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2507) ภายหลังจากได้มีการจัดส่งบุคลากรไปดูงานด้านอนุบาลศึกษาที่ต่างประเทศและ นำแนวคิดที่ได้กลับมาดำเนินการและจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลของรัฐขึ้นในปี พ.ศ. 2483 คือ โรงเรียน อนุบาลละอออุทิศ ซึ่งยึดแนวการสอนตามแบบมอนเตสซอรีและเฟรเดอริค นับเป็นโรงเรียนอนุบาล ของรัฐแห่งแรกที่มีการดำเนินการตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง และเริ่มมีหลักสูตรใช้อย่างเป็นทางการ โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศได้กลายเป็นต้นแบบของโรงเรียนอนุบาลของรัฐในระยะต่อมาโดยใน ปี พ.ศ. 2485 รัฐบาลได้เปิดโรงเรียนอนุบาลของรัฐขึ้นในส่วนภูมิภาคและเริ่มขยายไปสู่จังหวัด ต่างๆ ทั่วประเทศ จนกระทั่ง ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ ฉบับ 2494 "การศึกษา ชั้นอนุบาล" ก็ถูกกำหนดให้เป็นการศึกษาระดับหนึ่งในแผนการศึกษาชาติมากขึ้น พร้อมกันนั้นใน ปีนี้ก็ได้มีการทดลองเปิดสอนชั้นเด็กเล็กขึ้นเป็นปีแรกและประสบผลเป็นที่น่าพอใจจึงมีการเปิด ขยายชั้นเด็กเล็กเพิ่มเติมโดยใช้หลักสูตรที่เป็นคู่มือครูโรงเรียนประถมศึกษา การสอนชั้นเด็กเล็ก ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการที่จัดทำขึ้น และได้มีการปรับเป็นแนวการจัด ประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก ฉบับปี 2524 ในเวลาต่อมา ในปี พ.ศ. 2510 รัฐได้เริ่มมีแนวคิดและจัด การศึกษาปฐมวัยในรูปแบบศูนย์พัฒนาเด็กขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้ปกครองและเตรียม ความพร้อมให้กับเด็กในวัยนี้ภายหลังจึงได้ปรากฏว่ามีการจัดการศึกษาปฐมวัย ในรูปของ ศูนย์พัฒนาเด็กของหน่วยงานต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง และมีแนวการจัด ซึ่งมีทั้งลักษณะ คล้ายคลึงและแตกต่างกันไป ดังที่พบเห็นในปัจจุบัน รวมทั้งในส่วนของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ทั้งหลักสูตรอนุบาล หลักสูตรเด็กเล็ก ตลอดจนหลักสูตรอื่น ๆ ก็ได้รับการปรับปรุงต่อมาเป็น ระยะๆ ด้วย

อนึ่งจะพบว่า บุคคลหลาย ๆ กลุ่มได้มองเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา สำหรับ เด็กปฐมวัยมากขึ้นเรื่อย ๆ เห็นได้จากการยกเอาการศึกษาในระดับนี้ขึ้นไว้ในระดับแผนแม่บทของ การศึกษาของชาติ คือ แผนการศึกษาแห่งชาติอย่างชัดเจน และการจัดดำเนินการด้านการศึกษา ปฐมวัยในรูปแบบต่าง ๆ ก็ยังมีความหลากหลายขึ้นทุกที

จากอดีตถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นตามลำดับ แม้ว่าในบางช่วงเวลาไม่พบว่ามีพัฒนาเด่นชัด แต่การศึกษาปฐมวัยก็ยังคงอยู่ เริ่มจากการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ไม่มีแบบแผน พัฒนาไปจนถึงการมีรูปแบบที่ชัดเจน กระทั่งถึงยุคปัจจุบันที่มีการจัดอย่างแพร่หลาย กล่าวโดยสรุปแล้ว การจัดการศึกษาปฐมวัยทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีเพียง 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ จัดในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนนั่นเอง นอกจากนี้การจัดการศึกษาปฐมวัยของแต่ละหน่วยงานมีความแตกต่างกันตามลักษณะของ “หลักสูตร” ที่ยึดถือ และ ในศาสตร์ของการศึกษาปฐมวัย “หลักสูตร” ก็หมายถึงแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยนั่นเองแต่เนื่องจากการศึกษาในระดับปฐมวัยของไทย ไม่เป็นการศึกษาภาคบังคับจึงไม่จำเป็นต้องมีการกำหนดเป็นหลักสูตรแน่นอนตายตัว หลักสูตรที่มีอยู่เป็นเพียง “แนวทาง” ซึ่งกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย โดยการปรับประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม มิได้มีการบังคับให้ผู้จัดการศึกษาต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเหมือนกับหลักสูตรในระดับการศึกษาอื่น ๆ ซึ่งจะมีความยืดหยุ่นน้อยกว่า “แนวการจัดประสบการณ์”

ในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาในระดับต่าง ๆ นั้น นักการศึกษาต่างมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าจำเป็นต้องนำพื้นฐานด้านต่าง ๆ มาเป็นปัจจัยประกอบการพิจารณาด้วย ดังที่ ช่าง บัตรี (2532) กล่าวว่า พื้นฐานที่นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย พื้นฐานทางปรัชญา สังคม จิตวิทยา ความรู้และวิทยาการ เทคโนโลยีและประวัติศาสตร์ เช่นเดียวกับที่ สวัสดิ์ อุทรานันท์ (2527) ได้ชี้ให้เห็นว่า พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตรมี 4 ประการ คือ พื้นฐานทางปรัชญาการศึกษา ข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรม พื้นฐานเกี่ยวกับพัฒนาการของผู้เรียนและพื้นฐานทฤษฎีการเรียนรู้ เป็นต้น

ดังนั้น ในการสร้างหลักสูตร หรือ แนวการจัดประสบการณ์ในระดับปฐมวัยนั้น ก็ต้องอาศัยหลักการเหล่านี้ด้วยเช่นกัน จึงอาจกล่าวได้ว่า การจัดหลักสูตรที่ดีจะต้องสอดคล้องกับพื้นฐานหรือสภาพการณ์บางอย่าง ซึ่งรวมเรียกว่า “บริบท” และบริบทเหล่านี้เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาหลักสูตร อันประกอบด้วยพื้นฐานทางการเมือง การปกครอง สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การศึกษา จิตวิทยา ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนอิทธิพลขององค์กรระหว่างประเทศ ดังนั้นการศึกษาถึงอิทธิพลของปัจจัยดังกล่าว ที่มีผลต่อพัฒนาการของหลักสูตรจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของหลักสูตรได้อย่างดี ควรค่าแก่การศึกษาอย่างยิ่ง กอปรกับการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัยของไทยในอดีตที่จัด

สำหรับเด็กวัย 0-6 ขวบ ยังมีอยู่น้อย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและวิเคราะห์ พัฒนาการของ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของไทยในอดีต โดยเริ่มศึกษาจากรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมาจนถึงยุคปัจจุบัน (2538) ด้วยเห็นว่าในรัชสมัยของ พระมหากษัตริย์ราชเจ้าพระองค์นี้เป็นยุคของการปฏิรูปการศึกษาของบ้านเมือง ซึ่งมีผลทำให้ การจัดการศึกษาปฐมวัยได้รับความสนใจ มีการส่งเสริมและดำเนินการอย่างมีระบบ ระเบียบที่เห็น ได้ชัด ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาปฐมวัยครั้งสำคัญยิ่ง ที่เป็น แนวทางให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงการจัดการศึกษาในระดับนี้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยมุ่งศึกษา ถึงความเป็นมาตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอันส่งผลต่อ องค์ประกอบของหลักสูตรในด้านปรัชญา เป้าหมาย วัตถุประสงค์ เนื้อหา ตารางกิจกรรม ประจำวัน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมภายใน การจัดสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนการวัดและการประเมินผลทางการศึกษาปฐมวัย ตาม หลักฐานต่าง ๆ ที่ปรากฏ ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญ ที่ช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจถึงหลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กวัย 0-6 ขวบ ของไทยในอดีตได้ทราบ ถึงอุปสรรค หรือปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเป็นบทเรียนสำคัญในการจัดการศึกษาและเป็นข้อมูลสำหรับ วิเคราะห์การดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรการพัฒนาเด็กปฐมวัยในปัจจุบันตลอดจนเป็น แนวทางในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพและพัฒนาหลักสูตรของ การศึกษาระดับต่อไปได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ.2411 - 2538

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ซึ่งจัดสำหรับเด็กวัย 0 - 6 ขวบ ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน คือ ระหว่างปี พ.ศ. 2411 จนถึงปี พ.ศ. 2538
2. แนวทางที่ใช้ในการศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในแต่ละยุคสมัย ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานด้านต่าง ๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการจัดหลักสูตร ประกอบด้วยพื้นฐานทางด้าน

การเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา จิตวิทยา ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีและองค์ระหว่างประเทศ

3. ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะการจัดการศึกษา หรือการอบรมเลี้ยงดูในหน่วยงานที่มีเอกสารหลักสูตรและองค์ประกอบหลักสูตรตามหัวข้อที่กำหนดไว้ในงานวิจัยเท่านั้น ไม่รวมถึงการจัดบริการรูปแบบอื่นใด

4. ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลักสูตรกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องจะไม่ครอบคลุมถึงการปฏิบัติหรือการใช้หลักสูตร

ข้อจำกัดของการวิจัย

ในการศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พบว่า องค์ประกอบบางประการอาจไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ เนื่องจากไม่มีการเสนอไว้ในเอกสารหลักสูตร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

พัฒนาการของหลักสูตร หมายถึง ความเปลี่ยนแปลงของการจัดหลักสูตรอันเนื่องมาจากอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อองค์ประกอบของหลักสูตรในสมัยต่าง ๆ ตั้งแต่ พ.ศ.2411 ถึง พ.ศ.2538 ที่วิเคราะห์ได้จากเอกสารหลักสูตร

ปัจจัยทางการเมืองการปกครอง หมายถึง แนวนโยบายด้านการเมืองการปกครองของรัฐ ทั้งในรูปแบบระบอบการปกครอง นโยบาย พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา พระราชกำหนด ความมั่นคงของชาติ ลัทธิชาตินิยมตลอดจนโอกาสทางการเมือง ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของไทย

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการครองชีพ รายได้ รายจ่ายของประชาชน ฐานะความเป็นอยู่ของผู้คน ทรัพยากร ตลอดจนการกระจายและใช้ทรัพยากร ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของไทย

ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ หมายถึง เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาในอดีต ทั้งเรื่อง การศึกษา สังคม เศรษฐกิจ และอื่น ๆ ซึ่งจะชี้ให้เห็นอิทธิพลที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา ปรุุมวัยของไทย

ปัจจัยทางสังคม หมายถึง เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรม ชนชั้น โครงสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม และมนุษยสัมพันธ์ของคนในชุมชน ที่มีอิทธิพลต่อการ พัฒนาหลักสูตรการศึกษาปรุุมวัยของไทย

ปัจจัยทางการศึกษา หมายถึง แนวคิดและทฤษฎีทางการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา หลักสูตรการศึกษาปรุุมวัยของไทย

ปัจจัยทางจิตวิทยา หมายถึง แนวคิดและทฤษฎีของนักจิตวิทยาสาขาต่าง ๆ ธรรมชาติ การเรียนรู้ และความต้องการของผู้เรียน ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปรุุมวัยของ ไทย

ปัจจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หมายถึง ความเจริญก้าวหน้า ทางวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปรุุมวัยของไทย

ปัจจัยทางองค์กรระหว่างประเทศ หมายถึง แรงผลักดัน หรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่ ประเทศไทยเป็นสมาชิกและรับมาปฏิบัติ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปรุุมวัยของ ไทย

หลักสูตรการศึกษาปรุุมวัย หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับแนวการจัดประสบการณ์ หรือแนวการจัด กิจกรรมสำหรับเด็กอายุระหว่าง 0 - 6 ขวบ ประกอบด้วยปรัชญา เป้าหมาย วัตถุประสงค์ เนื้อหา ตารางกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน และการวัด การประเมินผล

การศึกษาปรุุมวัย หมายถึง การศึกษาและอบรมเลี้ยงดูเด็กอายุระหว่าง 0 - 6 ขวบ ที่จัดโดยหน่วยงานต่าง ๆ

เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 0 - 6 ขวบ

โรงเรียนอนุบาล หมายถึง โรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 3 - 6 ขวบ ทั้งในสังกัดของรัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ อาจมีชื่อเรียกต่างกันไป

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เอกสาร ตำรา หนังสือ วารสารและงานวิจัยต่าง ๆ ตลอดจนบุคคลที่อยู่ในวงการศึกษাপฐมวัย ได้แก่ นักวิชาการ นักการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์พัฒนาการ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ศึกษาภาพรวมของสังคม และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในระหว่าง พ.ศ. 2411 - 2538 จากเอกสาร เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐาน โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรทั้งหมดในระยะเวลาดังกล่าว
2. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับลำดับ และพัฒนาการของหลักสูตรที่ค้นคว้าได้กับผู้ทรงคุณวุฒิ คือ อาจารย์ราศี ทองสวัสดิ์ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของไทยมาโดยตลอด
3. รวบรวมรายชื่อบุคคลที่จะให้ข้อมูล และสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเตรียมติดต่อขอสัมภาษณ์ และขอความอนุเคราะห์ด้านเอกสาร
4. รวบรวมรายชื่อแหล่งข้อมูลเอกสาร ได้ดังนี้
  1. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ
  2. หอสมุดแห่งชาติ
  3. หอสมุดควชิราวุธานุสรณ์
  4. สถาบันวิทยบริการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  5. ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย

6. ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
7. ห้องสมุดคณะครุศาสตร์
8. ห้องสมุดกระทรวงศึกษาธิการ
9. ห้องสมุดโรงเรียนราชินี
10. ห้องสมุดโรงเรียนมาแตร์เดอี
11. ห้องสมุดโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย
12. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
13. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
15. กรมการพัฒนาชุมชน
16. กรมการศาสนา
17. กรมประชาสัมพันธ์
18. กรมอนามัย
19. กองพัฒนาหลักสูตร
20. หน่วยปฏิบัติการวิจัย ภาคประถมศึกษา คณะครุศาสตร์
21. บ้านราชวิถี

5. สํารวจ และเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ได้จำนวนเอกสาร ดังนี้

จดหมายเหตุแห่งชาติ	ประมาณ	25	ฉบับ
เอกสารส่วนบุคคล	ประมาณ	8	ฉบับ
หนังสือ	ประมาณ	102	เล่ม
วารสาร	ประมาณ	5	เล่ม

6. นำข้อมูลเอกสารที่รวบรวมได้มาคัดเลือก และวิเคราะห์หลักฐาน ตลอดจนนิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นการพิจารณาตรวจสอบหลักฐานที่ได้คัดเลือกไว้แต่ละชิ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ และเป็นจริงตามกระบวนการสืบสวน ค้นคว้า และวิเคราะห์หลักฐานที่มีประสิทธิภาพ ด้วยเกณฑ์การพิจารณาตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1. การวิพากษ์ภายนอก (External Criticism) เป็นการพิจารณาเปรียบเทียบ กับหลักฐานอื่นที่กล่าวถึงเรื่องเดียวกัน และอาจใช้กรรมวิธีทางวิทยาศาสตร์พิสูจน์ว่าเป็นหลักฐาน ที่แท้จริงหรือไม่ สิ่งที่จะนำมาพิจารณาตรวจสอบมีหลายประการ เช่น อายุของเอกสาร ความสอดคล้องของภาษาที่ใช้กับระยะเวลาของเหตุการณ์เกิดขึ้น ความรู้ ประสบการณ์ และการ เป็นที่ยอมรับของผู้เรียน หรือผู้บันทึก การบันทึก หรือการเขียนเหตุการณ์เป็นไปอย่างมีอคติหรือไม่

2. การวิพากษ์ภายใน (Internal Criticism) เป็นการพิจารณาเนื้อหา หรือ ความหมายที่แสดงออกในหลักฐานว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด โดยเน้นถึงความถูกต้อง ตลอดจนความหมายที่แท้จริง ซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อการประเมินหลักฐานทั้งที่เป็นลายลักษณ์ อักษรและที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ผู้วิจัยต้องวิเคราะห์หาความหมายที่แท้จริงจากหลักฐานเหล่านี้ โดยคำนึงถึง ความใกล้ชิดเหตุการณ์ของผู้ประสบเหตุการณ์ พิจารณาจากสภาพภูมิศาสตร์ และ เวลา จุดมุ่งหมายในการบันทึก สภาพของผู้บันทึก ความลำเอียงที่เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ของผู้ บันทึก ตลอดจนแรงจูงใจ และความสนใจของผู้บันทึก ความเป็นกลาง หรือเจตนาของผู้บันทึก เป็นต้น

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องใช้วิธีวิพากษ์ภายนอก และภายในพร้อม ๆ กันทั้งนี้ เพราะอาจมีเอกสารบางอย่างขัดแย้งกัน เช่น หากพิจารณาภายนอกอาจเห็นว่าเป็นของเก่า แต่เมื่อวิพากษ์ภายใน ถึงเนื้อหา และความหมาย หรือที่เรียกว่า “ข้อสนเทศ” กลับพบว่า ไม่ใช่ ของเก่าจริง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยการวิพากษ์อย่างถี่ถ้วนทั้งสองแบบไปพร้อมกัน เพื่อให้ได้ ข้อมูลที่เชื่อถือได้มากที่สุด

7. บันทึกข้อมูลที่ผ่านการวิพากษ์แล้วลงในบัตรคำ และจัดแยกข้อมูลเป็น 2 ประเภท คือ

ก. เอกสารชั้นต้น (Primary Sources) ได้แก่

- เอกสารรัชกาลที่ 5
- เอกสารรัชกาลที่ 6
- เอกสารรัชกาลที่ 7
- เอกสารรัชกาลที่ 8
- เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ
- บันทึกเหตุการณ์ของบุคคลร่วมสมัย
- ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง

ข. เอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) ได้แก่

- ราชกิจจานุเบกษา
- หนังสือ
- วารสาร
- วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8. ในระหว่างการวิพากษ์ และบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่ครอบคลุมรายละเอียด ที่ต้องการศึกษามาสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์นักวิชาการ นักการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนร่วมพัฒนาและ / หรือใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในระหว่าง พ.ศ. 2411- 2538

9. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ เพื่อปรับปรุง และแก้ไขให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

10. ติดต่อขอสัมภาษณ์นักวิชาการ นักการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญตาม รายนามที่รวบรวมได้ ซึ่งได้รับการตอบรับมาทั้งสิ้น จำนวน 28 ราย ซึ่งสามารถจัดกลุ่มได้ ดังนี้

ก. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย

1. หม่อมหลวง มานิจ ชุมสาย
2. คุณหญิงเบญจา แสงมลิ
3. ศาสตราจารย์ ดร.อารี สันหนวี
4. อาจารย์ ยິงถนอม เทียมเมธ
5. อาจารย์ บุญเยี่ยม จิตรดอน
6. อาจารย์ ราศี ทองสวัสดิ์
7. อาจารย์ ละออ ชูติกร
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กิตติยวดี บุญชื้อ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. กลุ่มนักวิชาการ หรือนักการศึกษาปฐมวัย ตัวแทนที่ร่วมพัฒนาหลักสูตรของ
หน่วยงานต่าง ๆ ประกอบด้วย

1. อาจารย์ สิรินาฏ ตั้งนิกร	ตัวแทนจากสำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ
2. อาจารย์ รุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี	ตัวแทนจากสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ
3. อาจารย์ แฉ่งน้อย แจ้งศิริกุล	ตัวแทนจากสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ
4. อาจารย์ ธิดา พิทักษ์สินสุข	ตัวแทนจากสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน
5. อาจารย์ วิวรรณ สารกิจปรีชา	ตัวแทนจากสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน
6. อาจารย์ นลินี มัคคสมัน	ตัวแทนจากสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัฒนา ปุญญฤทธิ์	ตัวแทนจากสถาบันราชภัฏ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัญชลี ไสยวรรณ	ตัวแทนจากสถาบันราชภัฏ
9. อาจารย์ สุชาดา วัชวุฒิ	ตัวแทนจากกรมวิชาการ
10. อาจารย์ อรรถนิตดา วุฒิจันทร์	ตัวแทนจากกรมการศาสนา
11. อาจารย์ ดร.กมล รอดคล้าย	ตัวแทนจากกรมการศาสนา
12. อาจารย์ สมหมาย อ่อนละมุล	ตัวแทนจากกรมการพัฒนาชุมชน
13. อาจารย์ สมหมาย เชื้อดี	ตัวแทนจากกรมประชาสัมพันธ์
14. อาจารย์ รัตนา ดวงแก้ว	ตัวแทนจากหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน
15. อาจารย์ ฉลอม ปลื้มถนอม	ตัวแทนจากสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร
16. อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์	ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน
17. อาจารย์ วิไล อิมสมบูรณ์	ตัวแทนจากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

- 1.1. ดำเนินการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ตามขั้นตอนนี้ต่อไป
  1. ผู้วิจัยส่งรายละเอียดโครงร่างงานวิจัยให้ผู้สัมภาษณ์
  2. ผู้วิจัยแนะนำตัว พร้อมทั้งชี้แจงจุดมุ่งหมาย และขอบเขตการสัมภาษณ์
  3. ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และบันทึกข้อมูลด้วยเทปบันทึกเสียงโดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตัวเองทุกครั้ง
  4. ปิดการสัมภาษณ์ และมอบของที่ระลึก
12. เรียบเรียงข้อความจากเทปลงในแบบบันทึกคำตอบ
13. นำข้อมูลจากสัมภาษณ์มาทำการวิพากษ์วิธีเช่นเดียวกับข้อมูลเอกสาร (ขั้นที่ 6)
14. นำข้อมูลที่เป็นข้อจริงจากเอกสาร และการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความน่าเชื่อถือจากตำรา หรือเอกสารหลาย ๆ เล่ม โดยยึดเอกสารชั้นต้นเป็นหลัก พร้อมทั้งขอคำแนะนำและความคิดเห็นจากอาจารย์ที่ปรึกษา
15. ข้อมูลที่ต้องอาศัยการวิเคราะห์ตีความ จะยึดกรอบการวิจัยเป็นแนวทาง คือ กรอบองค์ประกอบของหลักสูตร และกรอบปัจจัยพื้นฐานด้านต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการจัดหลักสูตรรวม 2 กรอบ ดังมีรายละเอียด ดังนี้
  1. กรอบองค์ประกอบของหลักสูตร ครอบคลุมในด้าน
    - ปรัชญา / แนวคิด / หลักการ
    - เป้าหมาย
    - วัตถุประสงค์
    - เนื้อหา
    - ตารางกิจกรรมประจำวัน
    - กิจกรรมการเรียนการสอน
    - สื่อการเรียนการสอน
    - การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน
    - การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน
    - การวัด และประเมินผล
  2. กรอบปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการจัดหลักสูตร ครอบคลุมในด้าน
    - พื้นฐานด้านการเมืองการปกครอง
    - พื้นฐานด้านสังคมวัฒนธรรม
    - พื้นฐานด้านเศรษฐกิจ

พื้นฐานด้านการศึกษา
 พื้นฐานด้านจิตวิทยา
 พื้นฐานด้านประวัติศาสตร์
 พื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
 แรงผลักดันจากองค์กรระหว่างประเทศ

16. ในการวิเคราะห์ และตีความข้อมูล ผู้วิจัยได้นำไปปรึกษาตลอดจนขอคำแนะนำจาก อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการทางการศึกษาปฐมวัย ทั้งนี้เพื่อให้การวิเคราะห์ ตีความข้อมูลมีความถูกต้องเที่ยงตรงบุคคลเหล่านี้ ประกอบด้วย ได้แก่

อาจารย์ คุณหญิงเบญจมา แสงมลิ	ผู้เชี่ยวชาญการศึกษาปฐมวัย
อาจารย์ ราชิต ทองสวัสดิ์	อดีตผู้อำนวยการโรงเรียน อนุบาลสามเสน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฉันทนา ภาคบงกช	ภาควิชาการศึกษาปฐมวัยมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
ดร.พัชรี ผลโยธิน	นักวิชาการศึกษา กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ
อาจารย์ ดร.วรรณาท รักสกุลไทย	ผู้อำนวยการฝ่ายอนุบาล โรงเรียนเกษมพิทยา

17. รวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็นข้อมูลจริง และข้อมูลจากการวิเคราะห์ตีความ เรียบเรียง และ นำเสนอเป็นแบบพรรณนาความตามลำดับ ได้แก่ การจัดการศึกษาปฐมวัยยุคก่อนการปฏิรูป การศึกษา ประกอบด้วย การศึกษาปฐมวัยในสมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และ กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยยุคก่อนการปฏิรูปการปกครอง ประกอบด้วย หลักสูตรโรงเรียนเด็ก หลักสูตรโรงเรียนราชกุมารราชกุมารี หลักสูตรมูลศึกษาของสามัญชน และ หลักสูตรอนุบาลของโรงเรียนราษฎร์ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยยุคปรับปรุง ประกอบด้วย หลักสูตรเด็กเล็ก พ.ศ. 2495 ประมวลการสอนนักเรียนอนุบาล หลักสูตรอนุบาล พ.ศ. 2503 หลักสูตรศูนย์โภชนาการ (ศูนย์อนามัยเด็กเล็ก) และหลักสูตรอนุบาล พ.ศ. 2518 หลักสูตร การศึกษาปฐมวัยยุคพัฒนา ประกอบด้วย หลักสูตรอนุบาล พ.ศ. 2522 หลักสูตรเด็กเล็ก พ.ศ. 2524 หลักสูตรเด็กเล็ก พ.ศ. 2526 หลักสูตรเด็กเล็ก พ.ศ. 2528 หลักสูตรเด็กเล็ก

พ.ศ. 2521 หลักสูตรอนุบาลละอออุทิศ พ.ศ. 2531 หลักสูตรอนุบาล พ.ศ. 2534 หลักสูตรเด็กเล็กของกรมการพัฒนาชุมชน หลักสูตรเด็กเล็กของกรมการศาสนา และหลักสูตรก่อนประถมศึกษาของกรมวิชาการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบพัฒนาการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยจากสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงปัจจุบันว่ามีลักษณะ และความเป็นมาอย่างไร
2. ทำให้ทราบถึงความสำคัญของปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างไร เพื่อนำมาใช้พิจารณาประกอบการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
3. ทำให้ทราบผลกระทบที่เกิดจากการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการศึกษาในอดีตซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาในระดับต่อ ๆ ไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
4. ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ได้ทราบความเป็นมาของการพัฒนาหลักสูตร และเห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และให้ความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยให้มากขึ้น
5. ทำให้ได้ข้อมูลทางการศึกษาปฐมวัยที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน การศึกษาค้นคว้าวิจัย แก่นักการศึกษา นักวิชาการและผู้สนใจต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย